

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om Sameområdets utbildningscentral

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att det stiftas en ny lag om Sameområdets utbildningscentral. Samtidigt upphävs den nuvarande lagen.

Den nuvarande lagen är till många delar föråldrad och har inte följt upp de ändringar som gjorts i utbildningslagstiftningen sedan lagen stiftades. Utbildningscentralens verksamhetsmiljö och verksamhet har förändrats. Enligt förslaget kvarstår Sameområdets utbildningscentral som en statlig läroanstalt som svarar för utbildningsbehovet inom samernas hembygdsområde och för samebefolkningens utbildningsbehov.

Sameområdets utbildningscentral föreslås alltså ha två centrala utbildningsuppgifter. För den yrkesutbildning och yrkesinriktade vuxenutbildning som ges vid utbildningscentral föreslås att de bestämmelser som ingår i lagstiftningen om yrkesutbildning tillämpas. Termen allmänbildande vuxenutbildning i

den nuvarande lagen föreslås bli ändrat till utbildning i samiska och samisk kultur, och inkludera kursbunden undervisning i syfte att utveckla och främja den samiska kulturen. Enligt propositionen ska den kvantitativa regleringen av denna undervisning slopas och ersättas med avtal om undervisningens omfattning som inkluderas i det resultatavtal som ingås med Utbildningsstyrelsen. Bestämmelserna om de studerandes ställning föreslås bli reformerade.

Bestämmelserna om utbildningscentralens förvaltningsorgan och personal, som för närvarande finns i förordning, föreslås huvudsakligen inkluderas i själva lagen. Enligt propositionen övergår förordnandet av direktionen från länsstyrelsen till Utbildningsstyrelsen.

Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av år 2010.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
ALLMÅN MOTIVERING	3
1 INLEDNING.....	3
2 NULÄGE	3
2.1 Samebefolkningen och samiskan	3
2.2 Sameområdets utbildningscentral	4
Grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning	4
Allmänbildande vuxenutbildning och utbildning i den samiska kulturen	5
Finansiering av utbildningen	6
Förvaltning, personal och verksamhetsutrymmen.....	6
Forskning och serviceverksamhet samt internationellt samarbete	7
2.3 Utbildningsanordnare, läroanstalter och högskolor på sameområdet	7
2.4 Bedömning av nuläget	8
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	8
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	9
4.1 Ekonomiska konsekvenser	9
4.2 Konsekvenser för myndigheter och personal	10
4.3 Samhälleliga konsekvenser	10
5 BREDNINGEN AV PROPOSITIONEN.....	11
DETALJMOTIVERING	13
1 LAGFÖRSLAGET	13
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	17
3 IKRAFTTRÄDANDE	17
LAGFÖRSLAG	18
Lag om Sameområdets utbildningscentral	18

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Antalet statliga läroanstalter i vårt utbildningssystem har minskat. På 1990-talet övergick ett stort antal statliga läroanstalter i kommunal ägo, och senast i början av 2009 sammanfördes de särskilda statliga läroanstalterna med övriga utbildningsanordnare. Statliga yrkesläroanstalter är numera Sameområdets utbildningscentral och Centret för sjösäkerhetsutbildning.

Egen lagstiftning om de statliga läroanstalter som sorterar under undervisningsministeriets förvaltningsområde har endast Sameområdets utbildningscentral och Helsingfors europeiska skola, som inledde sin verksamhet 2008. Vardera har sådana specialuppgifter eller speciella drag som bedömts motivera en egen lagstiftning.

2 Nuläge

2.1 Samebefolkningen och samiskan

Samerna är Europas nordligaste och EU-områdets enda urfolk. Samernas bosättningsområde sträcker sig från de nordliga delarna av Hedmarken i mellersta Norge och Dalarna i mellersta Sverige över norra Finland till Kolahalvön. Det finns även samer som är bosatta utanför dessa områden. I Norge finns det ca 50 000—70 000 samer, i Sverige ca 15 000—20 000 och i Ryssland ca 2 000. I Finland bor det ca 9 400 samer. Av dem är över 60 procent bosatta utanför sitt hembygdsområde: i Helsingfors-trakten ca 1 000, i Rovaniemi ca 550 och i trakten av Uleåborg ca 600 samer. Enligt denna uppskattning bor det ca 3 600 samer inom hembygdsområdet.

Enligt 17 § 3 mom. i grundlagen har samerna såsom urfolk rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. Enligt 121 § i grundlagen har samerna inom sitt hembygdsområde rätt till språklig och kulturell autonomi. Om samernas autonomi föreskrivs närmare i sametingslagen (974/1995). I lagens 3 § definieras begreppet same. Med samernas hembygdsområde, nedan sameområdet, avses enligt 4 § Enontekis, Enare och

Utsjoki kommuner samt Lapin paliskunta benämnda renbeteslags område i Sodankylä kommun. Områdets sammanlagda invånarantal är ca 10 400.

För skötseln av de uppgifter som hör till samernas kulturella autonomi väljer samerna bland sig genom val ett sameting. Sametingets uppgift är att sköta ärenden som angår samernas språk och kultur samt deras ställning som urfolk. I dessa frågor företräder sametinget samerna i nationella och internationella sammanhang. Tinget kan väcka initiativ och göra framställningar hos myndigheter samt avge utlåtanden.

I grundlagens 17 § 3 mom. ingår en lagreservation, enligt vilken bestämmelser om samernas rätt att använda samiska hos myndigheterna utfärdas genom lag. Härmed avses numera den samiska språklagen (1086/2003), enligt vilken med samiska avses alla tre samiska språk som talas i Finland, dvs. enaresamiska, nordsamiska och skoltsamiska (3 §). Enligt sametingets egen statistik (2007) finns det ca 1 770 personer som talar nordsamiska som modersmål, ca 300 som talar enaresamiska som modersmål och ca 360 med skoltsamiska som modersmål.

Syftet med den samiska språklagen är att för sin del trygga samernas i grundlagen tillförsäkrade rätt att bevara och utveckla sitt språk och sin kultur. I lagen föreskrivs om samernas rätt att använda sitt eget språk hos domstolar och andra myndigheter samt om det allmännas skyldighet att tillgodose och främja samernas språkliga rättigheter. De myndigheter som lagen tillämpas på definieras i lagens 2 §, bland vilka den statliga läroanstalten Sameområdets utbildningscentral inte ingår.

I lagen föreskrivs även om de kunskaper i samiska som personalen vid de myndigheter som faller under lagens tillämpningsområde ska ha och om uppställande av behörighetsvillkor i detta hänseende. För behörighetsvillkoren gäller i tillämpliga delar vad som föreskrivs i lagen om de språkkunskaper som krävs av offentligt anställda (424/2003). Språkkunskaperna påvisas genom allmänna språkexamina eller genom ett språkprov som

avläggs i samband med studierna eller genom högskolestudier. Allmän språkexamen kan avläggas i nordsamiska.

I lagen om grundläggande utbildning (628/1998) ingår bestämmelser om undervisningen i samiska. Undervisningen kan ordnas i form av undervisning på samiska antingen helt eller delvis. Samiska får undervisas som modersmål, A-språk eller ett valbart B2-språk. Om undervisning i samiska utanför samernas hembygdsområde finns inga bestämmelser i utbildningslagarna. För kompletterande undervisning för samiskspråkiga elever inom den grundläggande utbildningen och i gymnasieutbildning kan statsunderstöd beviljas, om läroanstalten inte meddelar dessa elever sådan modersmålsundervisning som avses i 12 § i lagen om grundläggande utbildning samt i 8 § i gymnasielagen (629/1998).

2.2 Sameområdets utbildningscentral

För att erbjuda yrkesutbildning inom sameområdet grundades Sameområdets yrkesutbildningscentral 1978, som fick i uppgift att i första hand specialisera sig på naturnärningar och sameslöjd inom ramen för den grundläggande yrkesutbildningen. År 1993 koncentrerades den grundläggande yrkesutbildningen och vuxenutbildningen i Sameområdet till en läroanstalt genom att man förenade Sameområdets yrkesutbildningscentral med den statliga läroanstalten Ivalon kottalousoppilaitos och folkhögskolan Inarin opisto för vilken en privat garantiförening var huvudman, och som närmast inriktade sig på undervisning i samisk kultur och samiska. I lagen om sameområdets utbildningscentral (545/1993) ändrades läroanstaltens namn och den fortsatte sin verksamhet som en statlig läroanstalt. Syftet med detta förfarande var att effektivisera den yrkesinriktade utbildningen i regionen samt garantera skötseln av de särskilda uppgifter som sammanhänger med det samiska språket och den samiska kulturen.

Grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning

Enligt statsrådets förordning om sameområdets utbildningscentral (649/1993) ordnar utbildningscentralen grundläggande yrkesutbildning och tilläggsutbildning samt allmänbildande vuxenutbildning och utbildning i den samiska kulturen. För utbildningens del hänvisas till den tidigare lagen om yrkesläroanstalter (487/1987), som i samband med reformen av skollagstiftningen ändrades till lagarna om yrkesutbildning (630/1998) och om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998).

Examensstrukturen för den grundläggande yrkesutbildningen och tilläggsutbildningen bestäms genom av undervisningsministeriet utfärdade förordningar. Innehållet i utbildningen styrs av grunderna för undervisningsplaner och examina som bereds av Utbildningsstyrelsen och utifrån vilka utbildningscentralen fattar beslut om undervisningen. Sameområdets näringar och kultur har beaktats i utvecklingen av yrkesexamina, bl.a. genom att skapa en yrkesinriktad grundexamen för natur- och miljö för renskötare och en grundexamen för hemslöjd och konstindustri, artesan med inriktning på samisk hemslöjd samt yrkesexamina för sameslöjdsgealler och renskötare samt en specialyrkesexamen för sameslöjdsmästare.

Den yrkesinriktade utbildningen regleras genom de tillstånd att ordna utbildning som beviljas av undervisningsministeriet. I tillståndet att ordna utbildning för grundläggande yrkesutbildning definieras anordnaren av utbildningen, utbildningsuppgiften, de kommuner där sådan utbildning kan ordnas, läroanstaltens undervisningsspråk, utbildningsområden, antal studerande, särskilda utbildningsuppgifter, de former utbildningen anordnas under, anordnandet av utbildning i form av läroavtalsutbildning och eventuella övriga särskilda bestämmelser. I motsvarande tillstånd för yrkesinriktad tilläggsutbildning definieras utbildningsanordnaren, utbildningsuppgift, undervisningsspråk, utbildningsområden, minimiantalet studerandeårsverken och läroavtal samt läroanstaltens utvecklings- och serviceuppgift för arbetslivet.

Enligt Sameområdets utbildningscentralens tillstånd att ordna grundläggande yrkesut-

bildning får undervisning ordnas i Enare kommun och undervisningsspråken är finska och samiska. Utbildningsområdena har fastställts vara yrkesutbildning inom kultur, det samhällsvetenskapliga, företagsekonomiska och administrativa området, det naturvetenskapliga området, naturbruk och miljöområdet, social- hälso- och idrottsområdet samt turism-, kosthålls- och ekonomibranschen. Det sammanlagda antalet studerande per år är högst 155 studerande.

År 2008 meddelade Sameområdets utbildningscentral grundläggande yrkesutbildning på följande områden: grundexamina för hantverk och konstindustri (bl.a. sameslöjd, 42 studerande), för databehandling (8 studerande), för företagsekonomi (12 studerande), för naturbruk och miljöområdet (bl.a. naturbruksföretagare, renhushållningsföretagare, 25 studerande), för hotell- och restaurangbranschen samt turismbranschen (44 studerande) och inom social- hälsovårds- och idrottsområdet 18 studerande). Antalet studerande inom grundläggande yrkesutbildning uppgick år 2006 till 127, år 2007 till 128 och år 2008 till 122. Våren 2009 uppgick antalet studerande till 119. Cirka 80 procent av de studerande hade sin hemort inom sameområdet, och de flesta av dem var från Enare.

I tillståndet för yrkesinriktad vuxenutbildning anges inga närmare definierade utbildningsområden. Tillståndet ger möjlighet att ordna utbildning för många olika behov av kompetens, eftersom det finns ett rikhaltigt utbud på yrkes- och specialyrkesexamina. Det sammanlagda antalet studerandeårsverken för den yrkesinriktade tilläggsutbildningen för år 2008 var 20,7. Utbildningen är närmast tilläggsutbildning för yrkesexamen som vildmarks- och naturguide. Utbildningscentralen har också en sådan utvecklings- och serviceuppgift för arbetslivet som nämns i 1 § 6 mom. i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

Allmänbildande vuxenutbildning och utbildning i den samiska kulturen.

Den allmänbildande vuxenutbildning som meddelas vid Sameområdets utbildningscentral härrör sig från folkhögskolan Inarin opisto (Enare institut) som år 1993 sammanslogs

med utbildningscentralen. Lagstiftningen innehåller ingen närmare definition av allmänbildande vuxenutbildning och termen har inte heller någon klar ställning eller något tydligt innehåll. Kursutbudet är av samma typ som inom det fria bildningsarbetet. Utbildningscentralen presenterar en plan för Utbildningsstyrelsen för den allmänbildande vuxenutbildningen och studielinjer och deras utvecklingsbehov antecknas i resultatavtalen.

Utbildningscentralen ordnar allmänbildande vuxenutbildning på följande linjer: *Sáme-giela ja kultuvrra linjá*, som innefattar 40 studieveckor i nordsamiska och i samisk kultur. Undervisningsspråket är inledningsvis finska, och övergår till nordsamiska i takt med att studierna framskrider. Studierna fokuserar på en språklig kompetens som motsvarar medelnivån för allmänna språkexamina och målet är att de studerande avlägger allmän språkexamen i nordsamiska. De studerande har möjlighet att särskilt delta även i studentexamen i samiska enligt den korta lärokursen. Undervisningen i kultur utvecklas i samarbete med Giellagas-institutet vid Uleåborgs universitet. Antalet studerande vid studielinjen uppgick till 10 år 2008.

Medielinjen fokuserar på filmproduktion, närmast kortfilmer. Därutöver undervisas de studerande i ljud- och radioarbete samt webbkommunikation. I resultatavtalen ingår en skrivning om att medieutbildningen ska utvecklas för att svara mot arbetslivets och regionens behov och bör utgå från arbetslivets perspektiv, eftersom det behövs fler anställda inom film och television som kan samiska och känner till den samiska kulturen. Studielinjens viktigaste samarbetspartner är Sámi Radio och TV 2. År 2008 fanns det 14 studerande vid denna linje.

Vid *Högskole- och praktiska linjen* kan de studerande sammanställa en studiehelhet enligt egna behov. Vid studielinjen kan man ägna sig åt högskolestudier (närmast webbaserade studier) och välja lämpliga kurser ur studiecentralens utbud efter eget gottfinnande. Undervisningsplanen utvecklas i samarbete med Lapplands och Uleåborgs universitet. Prioritetsområdet för utvecklingen av högskoleutbildningen är förbättrade möjligheter till fortsatta studier för de unga i regionen. Studielinjen har inte verkat läsåret

2007—2008, men hösten 2008 inledde 6 studerande studier vid denna linje. Inom den allmänbildande vuxenutbildningen fanns 15 studerande år 2006 och 21 studerande år 2008. Antalet studerandeveckor som avlades år 2008 var sammanlagt 840. Cirka 70 procent av de studerande kommer från kommuner inom samernas hembygdsområde.

Utöver ovannämnda studielinjer ordnas kursbunden utbildning, särskilt i samiska och den samiska kulturen. För undervisning i syfte att utveckla och främja samisk kultur har det införts ett maximiantal om 1 200 studerandeveckor per år. Med en studerandevecka avses en studerandes studier under fem arbetsdagar. År 2008 var antalet avlagda studerandeveckor 1 223, och i utbildningen deltog 705 studerande.

Finansiering av utbildningen

Hur finansieringen riktas till Sameområdets utbildningscentral besluts i resultatavtalen mellan Utbildningsstyrelsen och utbildningscentralen inom ramen för det belopp som anslås i statsbudgeten. Beredningen grundar sig på områdets behov enligt utbildningscentralens expertutlåtande. Utbildningscentralen fattar själv närmare beslut om hur resurserna ska fördelas, med beaktande av målsättningarna i resultatavtalet. Liksom vid övriga statliga läroanstalter utarbetar utbildningscentralen årligen en verksamhets- och ekonomiplan, som ligger till grund för beredningen av utbildningscentralens målsättningar för verksamheten och dess finansiering under kommande år.

Den grundläggande yrkesutbildning och tilläggsutbildning, allmänbildande vuxenutbildning och utbildning i samisk kultur som utbildningscentralen meddelar finansieras som en helhet under undervisningsministeriets huvudtitel. I statsbudgeten ingår resurserna för sameområdets utbildningscentral i moment 29.20.01 som en del av statens driftskostnader för yrkesutbildning vid statliga läroanstalter. I budgeten för 2008 var andelen för Sameområdets utbildningscentral 4 310 000 euro. Anslaget var ett tvåårigt reservationsanslag. Därtill fanns projekt- och utvecklingsbidrag för ca 1,8 miljoner euro. Det sammanlagda behovet av budgetmedel

för år 2009 är enligt resultatavtalet 4,5 miljoner euro. Utbildningscentralens finansieringsgrund består av statliga budgetmedel, finansiering via avgiftsbelagda tjänster (inklusive arbetskraftspolitiskt betingad vuxenutbildning) samt olika typer av projekt och utvecklingsfinansiering. Kommunerna deltar i finansieringen av den grundläggande yrkesutbildningen med den kommunala finansieringsandel som även är avsedd för statliga läroanstalter.

Förvaltning, personal och verksamhetsutrymmen

Enligt 4 § i förordningen förordnar länsstyrelsen till direktionen för fyra år i sänder åtta medlemmar och personliga suppleanter för dem. Till direktionen hör också representanter för lärarna, övrig personal och de studerande. Sex av direktionens medlemmar jämte suppleanter ska representera samebefolkningen och utses för närvarande av länsstyrelsen på framställning av sametinget. För samarbete kring yrkesutbildningen kan det också finnas en delegation. Utbildningscentralens lärarkår utgörs av rektor, biträdande rektor samt lärare i huvudsyssla. I lagen föreskrivs även om en elevkår.

Enligt lagens 5 § har utbildningscentralen en instruktion som godkänns av direktionen. I instruktionen definieras de allmänna grunderna för utbildningscentralens verksamhet, dess förvaltning samt de befogenheter och uppgifter som tillkommer förvaltningsorganen och tjänsteinnehavarna samt andra ärenden.

År 2008 uppgick antalet årsverken vid utbildningscentralen till 68,3, varav 59,6 årsverken utfördes inom ramen för den egentliga verksamheten. Undervisningspersonalens andel uppgick till 31,6 årsverken. Övriga årsverken utfördes av anställda som avlönats med hjälp av projektfinansiering.

Utbildningscentralen har verksamhetsutrymmen i Enare, Ivalo, Toivonniemi och Enontekis samt internat i Enare, Ivalo och Toivonniemi.

Forskning och serviceverksamhet samt internationellt samarbete

Den forskning som bedrivs och den service som erbjuds har i stor utsträckning grundat sig på projektfinsiering. År 2007 genomfördes EU-projekt som beviljats särskild finansiering för sammanlagt 1,2 miljoner euro. Utbildningscentralen har vid sidan om utbildningsverksamheten skapat ett omfattande samarbetsnätverk på nationell och internationell nivå speciellt inom renskötsel och same-slöjd, men även inom turism och inom traditionella näringar som tillgodogör sig nya teknologier. Man har strävat att utveckla ny teknologi och utbildning för samiska företagares och näringsidkares behov, bl.a. på grund av de förändringar marknaden och EU-lagstiftningen föranlett. Centrala projekt är t.ex. PoroICT, teknologiprojektet handarbeten av renhud Sisnaa och kulturturismprojektet Argis Njapoi Raidu kallat Nenetsia - Sápmi. Det internationella samarbetet har också en betydande kulturell och social inverkan. Den avgiftsbelagda servicen inbringade år 2008 ca 300 000 euro och specialprojektet ca 377 000 euro.

För skötseln av utvecklings- och serviceuppgiften för arbetslivet i anslutning till yrkesinriktad tilläggsutbildning beviljade Utbildningsstyrelsen finansiering om 57 000 euro år 2007 och 10 000 euro år 2008.

År 2006 ordnades arbetskraftspolitisk vuxenutbildning i form av 3 593 utbildningsdagar, år 2007 7 895 utbildningsdagar och år 2008 3 157 sådana. För lappländska förhållanden är Sameområdets utbildningscentral en liten aktör, som erbjuder utbildning inom distriktet för Norra Lapplands arbetskraftsbyrå, närmast i Enare och Utsjoki kommuner. I typiska fall handlar det om utbildningar som anknyter till den samiska kulturen och renskötsel samt utbildningar inom turism- och livsmedelsbranschen. Norra Lapplands arbetskraftsbyrå köper även enskilda studieplatser av utbildningscentralen, eftersom det ofta inte går att samla ihop hela undervisningsgrupper på grund av de långa avstånden och det ringa befolkningsunderlaget.

2.3 Utbildningsanordnare, läroanstalter och högskolor på sameområdet

Enligt sametingets statistik erhöll 144 elever undervisning på samiska i sameområdet läsåret 2008—2009, varav 140 inom den grundläggande undervisningen och fyra i gymnasiet. Undervisning i samiska erhöll 281 elever inom den grundläggande utbildningen och 58 i gymnasiet. Inom sameområdet fick sammanlagt 500 elever undervisning i eller på samiska och utanför samernas hembygdsområde sammanlagt 68 studerande.

I sameområdet verkar Ivalo och Enontekis gymnasier samt Utsjoki samiska gymnasium. Studerande bosatta i sameområdet går också i Sodankylä gymnasium. I gymnasierna undervisas samiska som modersmål och som främmande språk. I Utsjoki gymnasium sker undervisningen i någon mån på samiska. I Ivalo gymnasium meddelas vid behov undervisning i alla tre samespråk. Via webben har en lärare i Enare kommun även meddelat undervisning i samiska för gymnasier utanför hembygdsområdet, där det inte finns några lärare i samiska. Kommunerna inom sameområdet får statsbidrag för undervisningen i samiska och för undervisning på samiska inom den grundläggande utbildningen och i gymnasier och yrkesutbildning, vilket täcker lärarnas genomsnittliga lönekostnader för ifrågavarande undervisning.

Lapplands största yrkesläroanstalt är Lapplands yrkesläroanstalt, som upprätthålls av Rovaniemi utbildningssamkommun. Kemijärvi utbildningssamkommun Lappia verkar i västra Lappland. Vardera har flera verksamhetspunkter runtom i Lappland. Kemijärvi stad driver ett eget yrkesinstitut. För det fria bildningsarbetet i sameområdet finns medborgarinstitut i Enontekis, Enare, Ivalo, Utsjoki och Sodankylä inklusive olika verksamhetspunkter. En del av dem ordnar undervisning inom ramen för det öppna universitetet.

Utbildning och forskning, som är viktiga för sameområdet, samerna, samiska och den samiska kulturen och näringarna, finns också vid högskolorna. Till exempel vid Rovaniemi yrkeshögskola finns det utbildning inom turismbranschen, lantbruksföretagsamhet och renskötsel. Giellagas-institutet vid Uleåborgs

universitet sköter den riksomfattande uppgiften att undervisa och forska i samiska och den samiska kulturen.

Som ett led i den strukturella utvecklingen av högskoleväsendet i norra Finland är Lapplands högskolekoncern i vardande, en högskoleallians mellan Lapplands universitet, Kemi-Torneå och Rovaniemi yrkeshögskolor. Lapplands landskapshögskola är ett kontaktnät bestående av Lapplands universitet, Rovaniemi och Kemi-Torneå yrkeshögskolor, Lapplands sommaruniversitet och Lapplands ekonomiska regioner, där även Sameområdets utbildningscentral deltar.

Allmän språkexamen kan avläggas i nord-samiska. Enligt en utredning om enare- och skolt-samiska står det inte att finna tillräckligt med bedömare som fyller kompetenskraven. Åren 1998—2006 avlades 139 språkexamina i nordsamiska. Språkexamina ordnas under de riksomfattande examensdagarna på grund, mellan- och högsta nivå. År 2009 kan språkexamen i samiska avläggas på 14 orter, och Sameområdets utbildningscentral är en av anordnarna.

I övriga nordiska länder och i Ryssland finns det yrkes- och yrkesinriktade utbildningar på högskolenivå där tyngdpunkten ligger på utbudet av utbildningar med anknytning till samernas språk, kultur och näringar. Sameområdets utbildningscentral samarbetar med samtliga av dessa.

2.4 Bedömning av nuläget

Verksamheten vid Sameområdets utbildningscentral har utvecklats på många sätt under den nuvarande lagstiftningens tid. Utbildningsverksamheten inom den grundläggande yrkesutbildningen har vuxit något mellan 1994 och 2008. Antalet utbildningsprogram har vuxit såväl i fråga om traditionella naturnäringar som beträffande övriga utbildningar i regionen. Systemet med fristående examina har fört med sig nya examina.

Även den s.k. allmänbildande vuxenutbildningen som följde med från folkhögskolan Inarin opisto har helt klart vuxit i omfattning, och framför allt utbildningar med inriktning på media har förstärkt sin ställning. Den kvot som ska reserveras för utbildning i samiska och samisk kultur har ansetts föga flexibel

och alltför lågt tilltagen. Utbildningscentralens uppgifter inom produktionen av läromedel på samiska har förändrats och handlar mindre om traditionell produktion och allt mer om webbaserad undervisning och andra stödfunktioner för undervisningen. Ett centralt utvecklingsbehov är att utbildningscentralen kan betjäna samebefolkningen och behovet av kunskaper i samiska och samisk kultur även utanför sameområdet. Här har webbaserad undervisning samt läromedeltjänster en viktig roll.

Sameområdets utbildningscentral har vuxit i betydelse; det handlar om en specialiserad statlig läroanstalt med en egen profil som alltjämt är viktig och aktuell. Sameområdets utbildningscentral betjänar befolkningen i sameområdet och näringslivet samt samebefolkningen. Vid sidan om yrkesutbildningen har undervisningen i samiska och den samiska kulturen ökat i betydelse inom ramen för utbildningscentralens verksamhet. Särskilt förstärks samiska och den samiska kulturen av bestämmelserna i grundlagen och i den samiska språklagen samt genom sametingets lagstadgade uppgifter.

Den lag som reglerar utvecklingscentralens verksamhet är föråldrad såväl till sitt innehåll som tekniskt sett. Särskilt gäller detta hänvisnings- och fullmaktsbestämmelserna. På grund av de många ändringar som skett i lagstiftningen är en helhetsreform av lagen påkallad.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

Syftet med propositionen är en uppdatering och reform av gällande bestämmelser som baserar sig på den nuvarande verksamheten. Utgångspunkten är att det alltjämt går bäst att svara mot sameområdets och samernas kompetens- och bildningsbehov med hjälp av Sameområdets utbildningscentral som drivs av staten och att det alltjämt ska finnas en egen lag om utbildningscentralen.

Det är viktigt att de traditionella samiska näringarna utvecklas såväl för den regionala ekonomin som för att bevara livskraften hos det samiska språket och den samiska kulturen. Därutöver bör det ges möjligheter att idka nya näringar samt att utveckla dessa

med beaktande av och på ett sätt som är konstruktivt för det samiska språket och den samiska kulturen. Nya näringar, såsom turism, skapande verksamhet och välfärdstjänster, kan i förening med traditionella utkomstmodeller ge ungdomar en möjlighet att stanna kvar i eller återvända till sin hemtrakt.

Sameområdets utbildningscentral utmärks av dess andra utbildningsuppgift, dvs. utbildning med anknytning till samiska och samisk kultur. Det går inte att särskilja utvecklingen av näringarna på Sameområdet från det samiska språket och den samiska kulturen. Den förändrade näringsstrukturen och verksamhetsmiljön har lett till en situation där det samiska språket och den samiska kulturen inte kan leva enbart med stöd av traditionella samiska näringar och kulturformer. Samisk film och musik är exempel på förbindelse-länkar som förenar i synnerhet de unga och utgör grunden för en levande samisk kultur och identitet även för dem som bosatt sig utanför sameområdet. Kulturproduktion har betydelse också i egenskap av näring.

En specialiserad läroanstalt med många inriktningar har en omfattande sakkunskap och ett brett kontaktnät inom utbildningen för traditionella samiska näringar. Även utbudet av vuxenutbildningar, flexibla utbildningsarrangemang och närheten till arbetslivet passar särskilt väl för förhållandena inom sameområdet, där avstånden ofta är långa, arbetstiderna oregelbundna och det är vanligt att utöva flera olika yrken.

Målet är att den nya lagen om Sameområdets utbildningscentral för sin del ger möjligheter att stärka utbildningscentralen samt diversifiera och utveckla undervisningen för att motsvara förändringar i behovet av utbildning.

Bestämmelserna om yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning har även hittills tillämpats på den utbildning som ges vid Sameområdets utbildningscentral. Bestämmelserna förnyas för att motsvara nuvarande lagstiftning, vilket inte heller föranleder några förändringar i verksamheten.

Den utbildning som nu betecknas som allmänutbildande vuxenutbildning föreslås i lagstiftningen ges ett namn som bättre motsvarar dess faktiska innehåll, och den andel som betecknats med utbildning i samisk kul-

tur föreslås bli integrerad med denna och bil-da Sameområdets utbildningscentralens andra utbildningsuppgift, undervisning i samiska och den samiska kulturen. Det är alltså nödvändigt att meddela sådan undervisning också utanför sameområdet. Här föreslås att man frångår den kvantitativa regleringen av denna undervisning och att det avtalas om saken i resultatavtalet för utbildningscentralen. De centrala elementen i undervisningen och dess omfattning föreslås integreras i planen för detta ändamål.

Eventuell webbaserad undervisning på andra stadiet gör det möjligt att förstärka de förenande banden mellan sameområdet och den urbana samekultur som är i utveckling. Det föreslås att omfattningen av läromedels-tjänsterna avtalas i resultatavtalet.

De bestämmelser som gäller rättigheterna och skyldigheterna för dem som studerar samiska och den samiska kulturen, deras studiesociala förmåner och bedömningen av de studerande måste delvis omformuleras. De studerandes ställning bibehålls i huvudsak som hittills.

Bestämmelserna om statliga läroanstalter och personalen vid dessa behöver i och för sig inte tas in i lagen, eftersom nödvändiga bestämmelser redan ingår i andra lagar. När man beaktar att dessa bestämmelser och deras plats huvudsakligen i förordningen inte på länge motsvarat de krav som modern lagstiftning ställer, är det motiverat att den föreslagna lagen även innehåller bestämmelser om förvaltning och personal. Detta underlättar helhetsgestaltningen av utbildningscentralens ställning och uppgifter. Bestämmelserna om förvaltning och personal svarar i huvudsak mot det nuvarande läget. Förordnandet av direktionen föreslås övergå från länsstyrelsen till Utbildningsstyrelsen.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

Sameområdets utbildningscentral har finansierats med statliga medel. Enligt bokslutet för år 2007 uppgick nettoutgifterna för den egentliga verksamheten till 3 627 037 euro och år 2008 till uppskattningsvis 3 874 000 euro. År 2008 uppgick inkomster-

na från den avgiftsbelagda serviceverksamheten till 303 100 euro. Enligt resultatavtalet för år 2009 är finansieringsbehovet för den egentliga verksamheten 4 030 000 euro. Specialprojektens andel av finansieringen för 2009 uppgår uppskattningsvis till 520 000 euro.

Beträffande finansieringen för Sameområdets utbildningscentral har utbildningscentralen via avtal med Utbildningsstyrelsen kunnat rikta sina verksamhetsutgifter flexibelt enligt växlande behov. Kvoten för det maximala antalet 1 200 studerandeveckor i undervisningen i samisk kultur har emellertid gjort anslagen mindre flexibla. Förslaget att slopa kvoteringen bidrar till utbildningscentralens oberoende. Inom ramen för de utgifter verksamheten föranleder kan utbildningscentralen sålunda inrikta sin verksamhet för sameområdets och samebefolkningens behov enligt vad som avtalas om detta med Utbildningsstyrelsen. Därtill möjliggör det föreslagna slopandet av kvoten även att tyngdpunkten kan förskjutas från ett år till ett annat mellan yrkesutbildning och språk- och kulturundervisning.

För den grundläggande yrkesutbildningens del anges maximiantalet studerande i tillståndet för anordnande av utbildning. Antalet studerande inom den grundläggande yrkesutbildningen uppskattas i utbildningscentralens verksamhets- och ekonomiplan för 2010—2012 kvarstå på samma nivå, dvs. 130 studerande, vilket är något fler än vad som varit fallet under senaste år. Enligt verksamhets- och ekonomiplanen förutspås undervisningen i samiska och den samiska kulturen öka till 2 000 studerandeveckor för 2010, varefter nivån väntas stabiliseras. Antagandet baserar sig på att de nuvarande långa linjerna och den kursbundna undervisningen klarare än hittills kommer att utgöra en helhet med fokus på samekulturen. Undervisningens sammanlagda volym förblir således på nuvarande nivå.

För att den webbaserade undervisningen och läromedelstjänsterna ska kunna utvecklas, måste det även vara möjligt att anslå medel för detta ändamål. Härigenom skulle det förbättra möjligheterna att erbjuda undervisning i samiska också utanför sameområdet, vilket försvårats bl.a. genom bristen på lärar-

resurser och på läromedel. Läromedeltjänster kan framför allt erbjudas kommunerna i form av avgiftsbelagda tjänster, vilket även genererar inkomster.

Allmänt sett fortsätter utbildningscentralens verksamhet på nuvarande nivå. Propositionen föranleder inga sådana förändringar i verksamheten som skulle inverka på statens eller kommunernas ekonomi. Propositionen kan förverkligas inom ramen för statens ekonomiska rambeslut för 2010—2013.

4.2 Konsekvenser för myndigheter och personal

Enligt förslaget överförs förordnandet av direktionen för Sameområdets utbildningscentral från länsstyrelsen till Utbildningsstyrelsen, vilket är fallet vid de flesta statliga läroanstalter.

Den regionförvaltning som bildas från och med ingången av år 2010 ansvarar för många slags uppgifter i anslutning till näringslivs- och sysselsättningspolitiken samt regionens utveckling och i anslutning till detta även för utbildningsfrågor. De nya regionförvaltningsmyndigheter som bildas behandlar således även frågor beträffande sameområdets och samebefolkningens utbildning såsom att förutse behovet av utbildning.

I den föreslagna lagen är bestämmelserna om direktion, rektor och personal tydligare än för närvarande och underlättar utformningen av förvaltningen. Därtill måste instruktionen från 1993 förnyas.

4.3 Samhälleliga konsekvenser

Befolkningsmängden i Lapplands län har minskat från ca 203 000 invånare år 1993 till ca 184 000 i slutet av år 2007. Karakteristiskt för länet är att det är glest befolkat, särskilt i norra Lappland. De yngsta årsklassernas, under 15-åringarnas, andel är lägre än genomsnittet för hela landet. Den demografiska prognosen visar en ökning av antalet äldre personer som sammanfaller med den för resten av landet. Näringslivsstrukturen inom samernas hembygdsområde avviker från det övriga landet. Både primärproduktionen och servicebranschen står för en högre andel än

genomsnittet, och förädlingen för en lägre andel än i snitt. Därtill är arbetslösheten i regionen högre. År 2008 var arbetslösheten i Enare och Utsjoki kring 12 procent och i Enontekis över 19 procent. Karakteristiskt för utbildningsnivån i kommunerna i sameområdet är att andelen studerande som avlagt examen på mellanstadienivå är högre än genomsnittet för hela landet, medan andelen som avlagt högre examina är klart lägre.

Sameområdets utbildningscentral verkar således i en utmanande miljö. Inom yrkesutbildningen har utbildningscentralens ställning som en utbildare inom de traditionella näringarna befästs. De nya utmaningar utbildningscentralen står inför är att erbjuda utbildning som ger färdigheter på flera olika yrkesområden, förmå utnyttja ny teknologi och skapa ett fruktbart samarbete mellan yrkesundervisning och undervisning i samisk kultur. Via samarbetsnätverk kan utbildningscentralen få högskoleutbildning till sameområdet, vilket det finns behov av.

Den föreslagna lagen ger goda möjligheter att organisera undervisningen i samiska och den samiska kulturen enligt varierande behov, så att den också betjänar samebefolkningen utanför sameområdet. Hittills har utbudet varit starkt begränsat. På så vis kan utbildningscentralen för sin del bidra till att stärka samernas ställning som urfolk, ökade kunskaper i samiska och till att syftena med samespråkslagen förverkligas bättre än hittills.

5 Bredningen av propositionen

Propositionen har beretts vid undervisningsministeriet på basis av de förslag som presenterades av en tjänstemannaarbetsgrupp vid ministeriet som tillsattes i mars 2008 (Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2009:3). Arbetsgruppens uppdrag var att bereda ett förslag om behoven av en granskning av utbildningscentralens uppgifter och lagstiftningen om denna med beaktande av reformerna inom utbildningslagstiftningen och den planerade omorganisationen av högskoleundervisningen. Arbetsgruppen har bekantat sig med ett vitt spektrum av frågor i anslutning till sameområdet, utbildning på samiska och i

samiska och presenterat föreliggande problem i sitt betänkande.

Tjänstemannaarbetsgruppen hörde enligt uppdrag företrädare för sameområdets utbildningscentral, sametinget och övriga för ändamålet centrala aktörer via ett remissförfarande, ordnade öppna frågestunder och separata förhandlingar. Remissförfarandet grundade sig på ett utkast till föreliggande proposition. Finansministeriet, justitieministeriet, Utbildningsstyrelsen, länsstyrelsen för Lapplands län samt TE-centralen och Lapplands förbund, Finlands Kommunförbund och kommunerna i regionen, Uleåborgs respektive Lapplands universitet, sametinget och Sameområdets utbildningscentral inlämnade utlåtanden om lagförslaget. De ändringsförslag som inkommit har huvudsakligen kunnat tas i beaktande.

Redan i de initiativ till en reform av lagen som presenterats föreslogs utbildningscentralen få en starkare ställning bl.a. inom den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen, och högskoleutbildningen. Utbildningscentralen har särskilt ansett det viktigt att högskoleutbildningen omnämns bland utbildningscentralens uppgifter. Sametinget har däremot förhållit sig avvaktande till detta. Den planerade strukturreformen av högskoleväsendet avser inte att öka antalet högskoleenheter, och det är således inte motiverat att integrera undervisning på högskolenivå i uppgifterna för Sameområdets utbildningscentral. Däremot betonar lagens förpliktelse till samarbete de möjligheter som erbjuds inom ramen för många slags kontaktnätverk. Detta möjliggör flexibla utbildningsarrangemang i samarbete med högskolor utan att utbildningscentralen åläggs ytterligare uppgifter och förpliktelser. Endast länsstyrelsen för Lapplands län förhöll sig negativt till förslaget att överlåta valet av direktion på Utbildningsstyrelsen.

I fråga om ordnandet av gymnasieutbildning inom samernas hembygdsområde gick åsikterna markant isär. Framför allt har förslaget att överföra tillståndet att ordna utbildning för Utsjoki samegymnasium från kommunen till staten, dvs. till Sameområdets utbildningscentral, debatterats. Sametinget föreslog en utredning över gymnasieutbildningen i Utsjoki och Enontekis redan i detta

skede i syfte att överföra tillståndet på utbildningscentralen. Utsjoki kommun hänvisade till de förslag kommunen gjort i ärendet. Enontekis kommun betonade däremot betydelsen av att kommunen har ett eget gymnasium. En utredning av gymnasieutbildningen inom sameområdet och att inkludera denna bland utbildningscentralens uppgifter fordrar emellertid en mer omfattande utredning än de som funnits att tillgå. Detta var även Utbildningsstyrelsens ståndpunkt. Gymnasielagen medger att även staten kan beviljas tillstånd att ordna gymnasieutbildning. Å andra sidan möjliggör redan nu flera av bestämmelserna om samarbete, flexibla lösningar och erkännande av kunnande som redan införskaffats ett samarbete mellan utbildningscentralen och gymnasierna i sameområdet. Att ansvaret för att anordna gymnasieutbildning överförs från kommunen till staten är även en ekonomisk fråga, för vilket det inte finns beredskap under denna ramperiod. Ifall staten skulle svara för skötseln av gymnasieutbildningen i området borde det lagstiftas om detta genom en särskild budgetlag.

I flera av ställningstagandena under beredningsskedet framställdes initiativ gällande utbildningens innehåll och utbildningscentralens interna maktbefogenheter som inte direkt har att göra med den aktuella lagreformen eller som kan föras fram på annat sätt.

I sitt utlåtande kritiserade sametinget att det inte var företrätt i beredningsgruppen. Tinget

förslog även att bestämmelserna i samiska språklagen borde tas in i lagen, strängare förpliktelser för meddelande av undervisning inom hembygdsområdet samt en skärpning av bestämmelserna gällande anordnandet av undervisning på samiska och kompetensvillkoren för personalen. Det är emellertid inte ändamålsenligt att ta in precisa förpliktelser i lagen. Hur utbildningen i sameområdet organiseras, en ökad undervisning på samiska, att ta de tre samiska språken i beaktande i undervisningen bättre än hittills, hur personalen utses och hur den interna förvaltningen organiseras är frågor där utbildningscentralens direktion har den centrala beslutanderätten. Undervisningsministeriet har i enlighet med 9 § i sametingslagen fört förhandlingar med sametinget med utgångspunkt i det utkast till proposition som formulerats efter remissförandet.

I en tvåspråkig läroanstalt beaktas vardera språket i undervisningen så som den som ordnar utbildningen beslutat. I behörighetsvillkoren ingår därtill särskilda bestämmelser gällande språkkunskaperna för läroanstaltens rektor och lärare. Hur den interna förvaltningen organiseras bestäms inom ramen för instruktionen för utbildningscentralens som godkänns av direktionen. Syftena med den samiska språklagen kommer sålunda att beaktas på många sätt i utbildningscentralens verksamhet.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslaget

1 §. Läroanstaltens syfte. Samernas kulturella och språkliga rättigheter motiverar att Sameområdets utbildningscentral även framlades kvarstår som en statlig läroanstalt som sorterar under undervisningsministeriets förvaltningsområde och att dess verksamhet tryggas. Läroanstaltens namn föreslås bibehållas som förut. Med sameområdet avses samernas hembygdsområde.

Utbildningscentralen betjänar dels sameområdets invånare och deras yrkeskunnsighet men även samebefolkningen utanför hembygdsområdet. Utbildningscentralen förmedlar grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning för sameområdets behov. Utbildningscentralens andra centrala uppgift är alltfjämt att särskilt svara för undervisningen i samiska och i den samiska kulturen, vilket betjänar samebefolkningens kompetens- och bildningsbehov. Undervisning i samiska för andra än samer bidrar för sin del till främjandet av de syften som nämns i den samiska språklagen.

Vid sidan om sin utbildningsverksamhet har utbildningscentralen utvecklat läromedel, numera i synnerhet webbaserade läromedel på samiska. Den nuvarande uppgiften att producera och utveckla läromedel är fortfarande aktuell. I propositionen beaktas den nya teknologins betoning på webbaserad undervisning och övriga stödtjänster för undervisningen.

2 §. Läroanstaltens hemort och undervisningsspråk. Läroanstaltens hemort är Enare kommun. Utbildningscentralens verkar emellertid över ett mer vidsträckt område, dvs. samernas hembygdsområde. Bestämmelser om permanenta verksamhetspunkter ingår i tillståndet att ordna grundläggande yrkesutbildning, och tillfälligt kan utbildning även ordnas på andra ställen än på utbildningsanordnarens hemort. Tillståndet för yrkesinriktad tilläggsutbildning är inte bundet till en bestämd hemort. Således kan yrkesutbildning ordnas inom samernas hembygdsområde enligt växlande behov.

Utbildningscentralens undervisningsspråk är fortsättningsvis finska och samiska. Med samiska avses här detsamma som i 3 § i den samiska språklagen. Lagstiftningen om yrkesutbildning tillåter undervisning även på andra språk. Vilket språk som används inom läroanstaltens administration kan ingå i bestämmelserna i instruktionen för läroanstalten.

3 §. Yrkesutbildning. Utbildningscentralens uppgift som utbildningsanordnare för grundläggande yrkesutbildning och yrkesinriktad tilläggsutbildning inom sameområdet är alltfjämt aktuell. Strategierna och initiativen för att utveckla näringarna i norra Finland, som betonar flexibla utbildningsmodeller som främjar företagsamhet, och näringsstrukturen i regionen, talar för att verksamheten vid utbildningscentralen koncentreras till yrkesutbildning. Särskilt kunskapsbehoven hos dem som bedriver naturbruksnäringar är yrkesmässiga och kräver skraddarsydd utbildningsmodeller. Det är en utmaning att anordna utbildning i regionen, i all synnerhet på grund av de långa avstånden och den fåtaliga och allt mer ålderstigna befolkningen.

Utbildningen som förbereder för yrkesexamina och specialyrkesexamina samt olika utbildningsmoduler, delexamina, övrig tilläggsutbildning och läroavtalsutbildning erbjuder en god grund för att svara mot de växlande behoven av kompetens och för att rikta in verksamheten även på vuxna och på studier som kan avläggas vid sidan om arbetet. Härigenom kan utvecklingen av den normala verksamheten vid centralen tillföras sådant kunnande, som uppnåtts inom ramen för olika projekt.

Utbildningscentralen ordnar fortfarande grundläggande yrkesutbildning på de områden som omnämns i tillståndet att ordna utbildning och i den omfattning som bestäms i tillståndet. Omfattningen uppskattas kvarstå på nuvarande nivå. Likaså förväntas omfattningen av yrkesinriktad tilläggsutbildning förbli på nuvarande nivå eller öka något. Därtill kan utbildningscentralen även svara mot den arbetskraftspolitiska utbildningens behov.

För den grundläggande yrkesutbildningens och den yrkesinriktade tilläggsutbildningens del hänvisas till lagarna om yrkesutbildning respektive om yrkesinriktad vuxenutbildning. Så görs det också för närvarande.

4 §. Undervisning i samiska och samisk kultur. Samernas grundlagsstadgade ställning och samiska språklagen innehåller särskilda förpliktelser angående tryggheten och utvecklingen av samiskan och den samiska kulturen.

Termen "allmänbildande vuxenutbildning" som förekommer i 1 § i den nuvarande förordningen är föråldrad och oklar. Begreppet uppstod i samband med att folkhögskolan Inarin opisto överfördes till utbildningscentralen, varvid även undervisning som inte direkt stod i samband med samekulturen infördes där. Läget har förändrats och åtskillnaden i stor utsträckning upplöst. I den föreslagna lagen föreskrivs att utbildningscentralens uppgift är svara för undervisning i samiska och samisk kultur. Med detta avses allmänbildande vuxenundervisning i form av långa studielinjer samt kursbunden undervisning i samiska och samisk kultur. Utbildningscentralen svarar för undervisning i alla de tre samespråken. Undervisningen i samiska och samisk kultur kan uppfattas i vid mening så att den innefattar bl.a. undervisning i språk, hemslojd, konst, ordkonst, musik och kultur. Att samla verksamheten under en rubrik, "undervisning i samiska och samisk kultur" medger större friheter i planeringen och fördelningen av finansieringen. Hur omfattande utbildningen blir föreslås bestämmas i resultatavtalsförhandlingarna med Utbildningsstyrelsen. Samtidigt föreslås det att bestämmelsen om en reglering av antalet studerandeveckor till högst 1 200 i 7 § 2 mom. i gällande lag frångås.

Undervisningen i samiska och samisk kultur tjänar i första hand samebefolkningen. Det måste ges möjligheter att meddela denna undervisning även till samer som bor på andra orter i Finland. Även nuvarande bestämmelser tillåter att undervisning meddelas utanför utbildningscentralens hemort, med detta alternativ har inte utnyttjats till fullo.

Denna undervisning påminner mest om sådan undervisning som ges enligt lagen om fritt bildningsarbete (632/1998). Ifrågakavaran-

de lag erbjuder emellertid inte en tillräcklig modell för lagstiftning om planeringen av undervisningen. Av den anledningen föreslås det att undervisningen i samiska och samisk kultur till centrala delar i fråga om innehåll, omfattning och hur undervisningen ordnas ska integreras i en plan som godkänns av direktionen utgående från lärarnas förslag. Det är likaså ändamålsenligt att integrera bestämmelser om bedömningen av de studerandes studieprestationer i denna plan. Enligt propositionen ska utbildningscentralens direktion bestämma hurdan bedömning som ska tas i bruk i olika utbildningar och hurdana betyg som delas ut.

Utbildningscentralens roll är att meddela undervisning i samiska som är på jämförbar nivå med utbildning på andra stadiet och förberedande undervisning inför språkexamina samt för fria studier. Utbildningscentralen kan tillsammans med högskolornas språkcenter och läroanstalterna inom det fria bildningsarbetet bygga upp ett samarbete som erbjuder studier i samiska och den samiska kulturen och förberedande undervisning inför samiska språkexamina. Samtidigt kan man avtala om en mer ändamålsenlig arbetsfördelning så att olika utbildningsanordnares utbud kompletterar varandra. Inom utbildningsverksamheten är det viktigt att beakta de stora variationer målgrupperna företer, såsom vuxna som är analfabeter på sitt modersmål, personer som har samiska som modersmål och sådana för vilka samiska är ett främmande eller ett andra språk.

5 §. Utvecklings- och serviceverksamhet samt produktion av läromedel. Bestämmelsen om utvecklings- och serviceverksamhet är till sitt innehåll densamma som i övriga lagar om utbildning. Som term betraktat svarar "utvecklings- och serviceverksamhet" bättre mot verkligheten än benämningen forsknings- och serviceverksamhet i 1 § i gällande lag, eftersom egentlig forskning inte bedrivs vid utbildningscentralen.

Produktionen av läromedel på samiska, webbaserad undervisning och stödtjänster för undervisningen omnämns redan i paragrafen om syftet med utbildningscentralen. Dessa tjänster tillhör utbildningscentralens uppgifter enligt vad som bestäms i resultatavtalet. För dem som studerar på andra stadiet finns

en möjlighet att räkna sig studier vid annan läroanstalt till godo och läroanstalterna kan även skaffa utbildningar från andra läroanstalter eller samfund. Målet är att utbildningscentralen skulle tillgodose studier i samiska över Internet på en sådan nivå att dessa kunde infogas i examina för dem som avlägger examen på andra stadiet. Detta skulle innebära större möjligheter att studera samiska och erbjuda möjligheter att skapa kontaktnät och knyta band mellan samerna i städerna och dem som bor inom sameområdet. Inom den grundläggande utbildningen ligger ansvaret för att ordna utbildning hos utbildningsanordnaren. Enligt lagen om grundläggande utbildning är det möjligt att skaffa utbildning endast från en annan aktör som har tillstånd att ordna grundläggande utbildning. Utbildningscentralen föreslås dock tillåtas producera stödmaterial på samiska för att underlätta undervisningen i samiska och på samiska inom den grundläggande utbildning som ordnas av kommunerna.

Utbildning, utvecklings- och serviceverksamhet samt läromedeltjänster föreslås även kunna ordnas i form av avgiftsbelagda tjänster. Enligt förslaget tillämpas lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) på dessa avgifter.

6 §. Samarbete. Förpliktelsen till samarbete svarar mot övriga utbildningslagars stadganden om förpliktelser om samarbete. Inom sameområdet finns det många andra utbildningsorganisationer och läroanstalter som erbjuder utbildning. Det ovan nämnda samarbetet med gymnasierna är en viktig uppgift för utbildningscentralen och ger även möjlighet till avläggandet av dubbla examina. Även tillsammans med de medborgarinstitut som är verksamma i sameområdet kan regionens utbud av utbildningar diversifieras. De mest naturliga samarbetsparterna är övriga yrkesläroanstalter i området.

I flera initiativ har betydelsen av högskoleutbildning för sameområdet och samebefolkningen förts fram. Den kan föreverkligas genom ett samarbete mellan utbildningscentralen och högskolorna. Bl.a. inom ramen för Lapplands landskapshögskolas utbud ingår forskning och utredningar, samarbete kring förverkligandet av utvecklingsprojekt och annan expert hjälp för att utveckla regionen. I

landskapshögskolans samarbetsorgan för norra Lappland har redan från början ingått företrädare för sametinget och för Sameområdets utbildningscentral. Utbudet vid Lapplands respektive Uleåborgs universitet koordineras och planeras gemensamt för regionerna.

7 §. Rättigheter och skyldigheter för dem som studerar samiska och samisk kultur. Angående de studerandes rättigheter och skyldigheter inom yrkesutbildningen gäller redan på basis av hänvisningar samma bestämmelser som inom övrig yrkesutbildning. De är till stora delar mycket detaljerade och inte till alla delar tillämpliga gällande de olika former av undervisning som meddelas i samiska och samisk kultur. De allmänna grunderna för antagning till yrkesutbildning enligt 27 § i ifrågavarande lag kan emellertid tillämpas beträffande de studerande inom undervisningen i samiska och samisk kultur. Bestämmelsen om en trygg studiemiljö föreslås även föreskriva att utbildningscentralen anmodas skapa ordningsregler eller motsvarade bestämmelser. Även för närvarande finns ordningsregler och de är gemensamma för alla studerande.

8 §. Studiesociala förmåner för dem som studerar samiska och samisk kultur. Inom den grundläggande yrkesutbildningen beviljas de studerande studiesociala förmåner i enlighet med bestämmelserna i 37 § i lagen om yrkesutbildning. Dessa bestämmelser berör inte direkt dem som studerar inom undervisningen i samiska och samisk kultur. Då den nuvarande lagen stiftades var det meningen att bestämmelsen i dess 3 §, som tillåter att det tas ut avgifter av de studerande, skulle tas i bruk då det är frågan om annat än undervisning i samiska och samisk kultur. Utbildningscentralens utbildningsutbud var delvis annorlunda dåför tiden, och till den nuvarande undervisningen i den samiska kulturen hör även utbildning som ges inom ramen för de allmänbildande studielinjerna. Eftersom 7 § i den nuvarande lagen om undervisning för att utveckla och främja den samiska kulturen helt finansieras med statliga medel, har utbildningscentralen inte uppburit några studieavgifter.

I paragrafen föreslås att de studiesociala förmånerna för dem som studerar samiska

och den samiska kulturen ordnas så att förmånerna på studielinjer som räcker en termin eller mer är desamma som för studerande inom den grundläggande yrkesutbildningen. Däremot föreslås det att inom kortvariga, kursbundna studier kan avgifter uppbäras för måltider, material och ordnandet av inkvartering. Undervisningen föreslås förbli avgiftsfri. Enligt förslaget tillämpas i tillämpliga delar bestämmelserna om offentligträttsliga prestationer i lagen om grunderna för avgifter till staten på dessa avgifter. I lagen föreslås det ingå en övergångsbestämmelse, som tryggar förmåner av samma slag som nuvarande inom den utbildning som redan pågår.

9 §.Direktion. Bestämmelserna om utbildningscentralens förvaltning finns delvis i 4 § i gällande lag och huvudsakligen i 2 kapitlet i förordningen. Motsvarande bestämmelser tas in i den nya lagen.

Enligt 4 § förordnas direktionen för närvarande av länsstyrelsen. Utnämningen av direktionen föreslås bli överförd på Utbildningsstyrelsen, vilket är fallet för övriga statliga läroanstalter. Utbildningsstyrelsen är bekant med verksamheten vid utbildningscentralen via resultatavtalsförhandlingarna och på den grunden även lämplig för att utse direktionen. Direktionens mandat är för närvarande fyra år. Enligt propositionen begränsas dess mandat emellertid till högst fyra år. Detta möjliggör en kortare mandatperiod, ifall det finns ett motiverat behov för detta.

Liksom för närvarande föreslås det ingå högst 11 medlemmar i direktionen. Direktionens majoritet ska företräda samebefolkningen. Dessa representanter förordnas av samedinget. Vid valet av representanter ska tinget även beakta representationen för de samers del, som är bosatta utanför sameområdet. I direktionen ska det även ingå representanter för kommunerna inom sameområdet. Till innehållet motsvaras bestämmelsen om lärarnas, personalens och de studerandes representanter i direktionen nuvarande bestämmelse.

I fråga om direktionens sammansättning, förordnande och om behandlig av ärenden föreslås bestämmelser ingå i en av statsrådet utfärdad förordning. Om direktionens uppgifter föreslås det att det bestäms i instruktionen för utbildningscentralen. Bestämmelserna

motsvarar föreskrifterna i 5—7 § i nu gällande förordning.

10 §.Delegation. I 4 § i nu gällande lag och i 9 § i nu gällande förordning ingår bestämmelser om tillsättandet av en delegation för att främja samarbetet med arbetslivet. Enligt propositionen ingår närmare bestämmelser om detta i instruktionen. För närvarande finns det ingen delegation, men det är alljämt möjligt att tillsätta en sådan.

11 §.Elevkår. I paragrafen föreslås bestämmelser om elevkåren. Enligt 41 § i lagen om yrkesutbildning utgör utbildningscentralens studerande dess elevkår. Det handlar om ett samarbetsorgan för de studerande och inte om en förening, som t.ex. skulle uppbära en medlemsavgift. Eftersom denna bestämmelse inte gäller t.ex. studerande inom yrkesinriktad tilläggsutbildning, är det påkallat att föreskriva att även de studerande inom yrkesinriktad tilläggsutbildning och de studerande inom undervisningen i samiska och samisk kultur vid Sameområdets utbildningscentral som studerar en termin eller längre vid utbildningscentralen hör till elevkåren. Bestämmelsen motsvarar 9 § i gällande förordning.

12 §.Instruktion. Utbildningscentralen har en instruktion som godkänts av direktionen, där det ingår bestämmelser om de allmänna principerna för verksamheten vid utbildningscentralen, dess förvaltning, förvaltningsorgan samt om tjänsteinnehavarnas maktbefogenheter och deras uppgifter samt om övriga ärenden. Det är nödvändigt att förnya den instruktion som beretts i enlighet med 5 § i nuvarande lag.

13 §.Rektor och övrig personal. Bestämmelserna om personalen har delats upp på två paragrafer. Rektors uppgifter hör centralt ihop med ett framgångsrikt ledarskap för utbildningscentralen. Vid utbildningscentralen ska det finnas ett tillräckligt antal lärare och övrig personal med beaktande av verksamhetens omfattning. Personalen står i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande till staten. Bestämmelserna om förordnandet av personal motsvarar förfarandet vid övriga statliga läroanstalter. Rektor utnämner personalen, dock så att de lärare som utnämns tillsvidare eller för mer än ett år utnämns av direktionen. Enligt 13 § i nuvarande förordning be-

stäms det om utnämningen av personalen i instruktionen.

14 §. Behörighetsvillkor för rektorn och undervisningspersonalen. För behörighetsvilkorens del iakttas vad som föreskrivs i förordningen om behörighetsvilkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998). I den föreslagna lagen ska tas in en bestämmelse om möjligheten att bevilja dispens, vilket saknas i gällande lag.

Enligt 12 § i gällande förordning är kravet på språkkunskaper för rektor och undervisningspersonal tillräckliga kunskaper i samiska. Därtill förutsätts rektor ha kännedom om förhållandena i sameområdet. Enligt 40 § i lagen om yrkesutbildning ska rektor för en tvåspråkig läroanstalt behärska vardera undervisningsspråket fullständigt. Att behärska ett språk fullständigt innebär enligt 3 § i förordningen om behörighetsvillkor utmärkta muntliga och skriftliga kunskaper i läroanstaltens undervisningsspråk. Detta krav på språkkunskaper är emellertid synnerligen strängt. Därför föreslås det att behörighetsvilkoren för rektor beträffande utbildning och pedagogiska studier är desamma som för andra rektorer. Däremot föreslås behörighetsvilkoren för språkkunskapernas del vara goda muntliga och skriftliga kunskaper i samiska. För att påvisa erforderliga språkkunskaper föreslås att bestämmelserna i lagen om allmänna språkexamina (964/2004) samt förordningen om bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen (481/2003) tillämpas i tillämpliga delar. Av lärarna förutsätts att de behärskar undervisningsspråket.

15 §. Tystnadsplikt. Bestämmelserna om tystnadsplikt motsvarar bestämmelserna i övriga utbildningslagar.

16 §. Ändringssökande. Enligt den föreslagna paragrafen kan man överklaga beslut fattade av direktionen till förvaltningsdomstolen. För de studerande finns det närmast ett flertal bestämmelser om ändringssökande

i lagarna om yrkesutbildning som kan tillämpas för deras del. Liksom för övriga statliga läroanstalter föreligger det ingen rätt att överklaga beslut om val av personal.

17 §. Ikraftträdande. Lagen avses träda i kraft i början av 2010. Samtidigt föreslås den nu gällande lagen upphävas.

18 §. Övergångsbestämmelser. I övergångsskedet kan förmånerna för vissa studerande försvagas. Studerande som fortsätter studierna då lagen träder i kraft ska emellertid enligt förslaget ha möjlighet att erhålla minst de studiesociala förmåner de haft rätt till enligt den tidigare lagen. Bestämmelsen föreslås även gälla dem som studerar samiska och den samiska kulturen, men torde endast tillämpas i ett fåtal fall.

Den nuvarande personalens ställning tryggas med hjälp av en övergångsbestämmelse.

Mandatperioden för den nuvarande direktionen löper ut den 31 juli 2009. Länsstyrelsen för Lapplands län utnämner den nya direktionen för nästa fyraårsperiod. Enligt förslaget fortsätter således direktionen sin verksamhet till slutet av mandatperioden, dvs. till slutet av juli 2013.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Bestämmelserna i den nuvarande förordningen tas huvudsakligen in i den nya lagen. Således kommer den nya förordningen närmast att innehålla föreskrifter om tillsättandet av direktionen och handläggningen av ärenden.

3 Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft vid ingången av januari år 2010.

Med stöd av vad som anförts ovan förelägs Riksdagen följande lagförslag:

Lag

om Sameområdets utbildningscentral

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Läroanstaltens syfte

Sameområdets utbildningscentral är en statlig läroanstalt som hör till undervisningsministeriets ansvarsområde.

Utbildningscentralens syfte är särskilt att höja samebefolkningens yrkeskunnighet, ordna utbildning som motsvarar näringslivets behov inom samernas hembygdsområde och främja sysselsättningen i området samt bevara och utveckla den samiska kulturen.

För att förverkliga detta syfte ordnar utbildningscentralen yrkesutbildning och undervisning i samiska och samisk kultur samt producerar och utvecklar läromedel, webbaserad undervisning och andra stödtjänster för detta ändamål.

2 §

Läroanstaltens hemort och undervisningsspråk

Utbildningscentralens hemort är Enare kommun.

Utbildningscentralens undervisningsspråk är finska och samiska.

3 §

Yrkesutbildning

På den grundläggande yrkesutbildning som ordnas vid utbildningscentralen tillämpas lagen om yrkesutbildning (630/1998) och på den yrkesinriktade tilläggsutbildning som ordnas lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998), om inte annat följer av denna lag.

4 §

Undervisning i samiska och samisk kultur

Rektorn och lärarkåren utarbetar en plan för studiehelheterna för samiska och den samiska kulturen, deras omfattning, undervisningens mål samt centrala innehåll och uppläggning samt bedömningen av de studerande. Direktionen godkänner planen.

Med beaktande av samebefolkningens kompetens- och bildningsbehov kan undervisning vid behov även förläggas utanför utbildningscentralens hemort.

5 §

Utvecklings- och serviceverksamhet samt produktion av läromedel

Utbildningscentralen kan också ordna utvecklings- och serviceverksamhet. Förutom sådana läromedelstjänster som avses i 1 § 3 mom. kan utbildningscentralen även producera och utveckla stödmaterial för den grundläggande undervisningen i samiska.

För utbildning och utvecklings- och serviceverksamhet samt läromedelstjänster kan avgift tas ut. Avgifterna bestäms med iakttagande av vad som i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) föreskrivs om offentligrättsliga prestationer.

6 §

Samarbete

Utbildningscentralen ska samarbeta med utbildningsanordnare, läroanstalter och högskolor som är verksamma på samernas hem-

bygdsområde samt med övriga utbildningsanordnare, läroanstalter och högskolor som meddelar samebefolkningen undervisning.

7 §

Rättigheter och skyldigheter för dem som studerar samiska och samisk kultur

På antagning av studerande som studerar samiska och samisk kultur ska 27 § 1—3 mom. i lagen om yrkesutbildning tillämpas.

Om de studerandes rätt till en trygg studiemiljö föreskrivs i 28 § i lagen om yrkesutbildning. Den plan samt de ordningsregler eller andra ordningsbestämmelser som avses i paragrafens 2—4 mom. är gemensamma för de studerande som avses i 3 och 4 § denna lag.

8 §

Studiesociala förmåner för dem som studerar samiska och samisk kultur

De studerande som studerar samiska och samisk kultur i en utbildning som räcker minst en termin beviljas studiesociala förmåner i enlighet med 37 § i lagen om yrkesutbildning. Av andra studerande får avgifter för material, måltider och inkvartering tas ut. Undervisningen är avgiftsfri. Avgifterna bestäms i tillämpliga delar med beaktande av vad som i lagen om grunderna för avgifter till staten föreskrivs om offentligrättsliga prestationer. Närmare bestämmelser utfärdas vid behov genom förordning av undervisningsministeriet.

Om en i denna lag avsedd avgift som tas ut av en studerande inte har betalats på förfalldagen, får årlig dröjsmålsränta debiteras från förfalldagen i enlighet med räntelagen (633/1982). Betalningen får utsökas utan dom eller beslut i enlighet med lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007).

I fråga om bidrag för de resekostnader som de studerande åsamkas samt om studiestöd föreskrivs separat.

9 §

Direktion

Vid Sameområdets utbildningscentral finns en direktion. Utbildningsstyrelsen förordnar högst åtta medlemmar till direktionen för högst fyra år i sänder. För var och en av dessa utses en personlig ersättare. Lärarna i huvudsyssla, de övriga anställda och de studerande utser var och en bland sig en medlem i direktionen och en personlig ersättare för denna för direktionens mandatperiod. Mandatperioden för de studerandes representanter kan avvika från övriga medlemmars mandatperiod. Majoriteten av direktionen ska representera samebefolkningen och utses på samingets förslag. En av direktionens medlemmar och hans eller hennes ersättare ska representera hembygdsområdets kommuner.

Utbildningscentralens direktion svarar utöver skötseln av i denna lag föreskrivna uppgifter även för anordnandet och utvecklingen av undervisningen. Direktionen ska följa utbildningsbehovet inom samernas hembygdsområde och för samebefolkningen och ta initiativ till utbildning, undervisning och övrig verksamhet enligt denna lag. Närmare föreskrifter om direktionens sammansättning, tillsättandet av den och behandlingen av ärenden utfärdas genom förordning av statsrådet. Närmare bestämmelser om direktionens uppgifter ingår i den instruktion som avses i 12 §.

10 §

Delegation

För att främja yrkesutbildningen samt upprätthålla och utveckla kontakter mellan utbildningscentralen och arbetslivet liksom andra nödvändiga kontakter kan utbildningscentralen ha en delegation, vars sammansättning och uppgifter bestäms närmare i den instruktion som avses i 12 §.

11 §

Elevkår

Utbildningscentralen har en elevkår. Till den hör studerande inom den grundläggande yrkesutbildning som avses i 3 §. Till elevkåren hör också studerande inom den yrkesinriktade vuxenutbildning som avses i 3 § och studerande som avses i 4 §, om de studerar vid utbildningscentralen åtminstone en termin. Elevkårens uppgift är att främja samarbetet mellan de studerande. Elevkåren för de studerandes talan enligt 36 § i lagen om yrkesutbildning. Beslut om hur elevkårens verksamhet organiseras fattas av direktionen.

12 §

Instruktion

I utbildningscentralens instruktion bestäms de allmänna grunderna för anordnandet av utbildning, förvaltning, förvaltningsorganens och personalens befogenheter och uppgifter, delegationen, elevkåren, samt andra nödvändiga frågor. I instruktionen bestäms dessutom de allmänna grunderna för anordnandet av undervisningen i samiska och samisk kultur. Instruktionen godkänns av utbildningscentralens direktion.

13 §

Rektor och övrig personal

Utbildningscentralen har en rektor, som utnämns av direktionen. Rektorn leder verksamheten vid utbildningscentralen och ansvarar för att de uppgifter utbildningscentralen ålagts sköts framgångsrikt och med hög kvalitet samt fullgör andra uppgifter som enligt denna lag ankommer på rektorn. Rektorns uppgifter bestäms närmare i instruktionen.

Vid utbildningscentralen finns lärare och annan personal som är nödvändig för centralens verksamhet. Personalen står i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande till staten.

Utbildningscentralens lärare och övriga personal utnämns eller anställs av rektorn. Lärare som utnämns tills vidare eller för mer

än ett år utses dock av utbildningscentralens direktion.

14 §

Behörighetsvillkor för rektorn och undervisningspersonalen

Bestämmelser om rektorns och undervisningspersonalens behörighetsvillkor finns i förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998).

Utän hinder av vad som föreskrivs i 1 mom. ska rektorn ha minst goda muntliga och skriftliga kunskaper i samiska. I fråga om ådagaläggandet av kunskaper i samiska tillämpas lagen om allmänna språkexamina (964/2004) och statsrådets förordning om bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen (481/2003).

Undervisningsministeriet kan av särskilda skäl bevilja dispens från dessa behörighetsvillkor.

15 §

Tystnadsplikt

Bestämmelser om utbildningscentralens organs och personals tystnadsplikt finns i 42 § i lagen om yrkesutbildning.

16 §

Ändringssökande

I beslut som fattas av direktionen för utbildningscentralen med stöd av denna lag får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen enligt bestämmelserna i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Ändring får dock inte sökas i beslut om utnämning av personal.

17 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20.

Genom denna lag upphävs lagen av den 18 juni 1993 om sameområdets utbildningscentral (545/1993) jämte ändringar.

18 §

Övergångsbestämmelser

Studerande vid utbildningscentralen som inlett sina studier före denna lags ikraftträdande har rätt till minst de studiesociala förmåner som var gällande vid lagens ikraftträdande.

Den personal vid utbildningscentralen som utnämnts till sina uppgifter före lagens ikraftträdande fortsätter i sina tidigare uppgifter när lagen träder i kraft.

Den direktion för utbildningscentralen som har utnämnts före lagens ikraftträdande fortsätter i sin uppgift till utgången av sin mandatperiod.

Den instruktion som gällde vid denna lags ikraftträdande samt de bestämmelser och föreskrifter om direktionens och tjänsteinnehavarnas befogenheter och uppgifter som gällde vid denna lags ikraftträdande tillämpas tills direktionen godkänner en ny instruktion.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

Helsingfors den 26 juni 2009

Republikens President

TARJA HALONEN

Undervisningsminister *Henna Virkkunen*

Láhka

Sámi Oahpahasguovddáža birra

Riikkabeivviid mearrádusa mielde ásahuvvo:

1 §

Oahppolágádusa ulbmil

Sámi Oahpahasguovddáš lea Oahpahasministeriija doaibmasuorgái gullevaš stáhta oahppolágádus.

Oahpahasguovddáža ulbmilin lea lasihit erenoamážit sámeálbmoga ámmátlaš máhtu, lágideat sámeaguovllu ealáhuseallima dárbbuide dávisteaddji skuvlema ja ovddidit guovllu barggolašvuoda sihke seailluhit ja ovddidit sámeakultuvrra.

Ulbmila ollašuttin dihte Oahpahasguovddáš lágida ámmátlaš skuvlema ja sámeagiela ja -kultuvrra oahpahasu ja buvttada ja ovddida dasa guoskevaš oahppamateriálaid, neahttaoahpahasu ja oahpahasu eará doarjjabálvalusaid.

2 §

Oahppolágádusa ruovttubáiki ja oahpahasgielat

Oahpahasguovddáža ruovttubáiki lea Anára gielda.

Oahpahasguovddáža oahpahasgielat leat suoma- ja sámeagiella.

3 §

Ámmátlaš skuvlen

Oahpahasguovddáža lágidan ámmátlaš vuoddoskuvlemii heivehuvvo ámmátlaš skuvlema birra addojuvvon láchka (630/1998) ja ámmátlaš lasseskuvlemii ámmátlaš rávesolbmuidskuvlema birra addojuvvon láchka

(631/1998), jos dán lágas ii nuppeláhkai daddjojuvvo.

4 §

Sámeagiela ja -kultuvrra oahpahas

Oahpahasguovddáža rektor ja oahpaheaddjit dahket plána sámeagiela ja -kultuvrra oahpahasu oahppoollisvuodain ja daid viidodagas, oahpahasu ulbmiliin ja guovddáš sisdoalus, guovddáš oahpahasordnestallamiin ja oahppiid árvvoštallanvuogis. Stivra dohkkeha plána.

Oahpahasu sáhtta lágideat dárbbu mielde maiddá Oahpahasguovddáža ruovttubáikki olggobealde nu, ahte váldojuvvojit vuhtii sámeálbmoga máhtto- ja čuvgehusdárbbut.

5 §

Ovddidan- ja bálvalandoaibma ja oahppamateriálaid buvttadeapmi

Oahpahasguovddážis sáhtta lágideat skuvlema doarju ja dasa guoskevaš ovddidan- ja bálvalandoaimma. Ovdalis 1 §:a 3 momeanttas oaivvilduvvon oahppamateriálabálvalusaid lassin Oahpahasguovddážis sáhtta buvttadit ja ovddidit maiddá vuodđo-oahpahasu doarjjamateriálaid sámeagiela oahpahasii.

Skuvlemis, ovddidan- ja bálvalandoaimmas sihke oahppamateriálabálvalusaid ovddas sáhtta bearrat mávssu. Mávssuid sturrodas mearriduvvo dan mielde, mii stáhta máksinággalágas (150/1992) mearriduvvo dain mávssuin, mat berrojuvvojit almmolašvuogiatvuodalaš bálvalusaid ovddas.

6 §

Ovttasbargu

Oahpahusguovddáš galgá doaibmat ovt-tasrádiid sámeiguovllus doaibmi ja sámeálb-mogii skuvlema fálli eará skuvlenlágideadd-jiiguin, oahppolágádusaiguin ja allaskuvllai-guin.

7 §

Sámeigiela ja -kultuvrra oahppiid vuoigat-vuođat ja geatnegasvuođat

Sámeigiela ja -kultuvrra oahpahusa oahppin válljemii heivehuvvojit ámmátlaš skuvlema birra addojuvvon lága 27 §:a 1—3 momeant-taid njuolggadusat.

Oahppiid vuoigatvuođas dorvvolaš oahp-panberrasii mearriduvvo ámmátlaš skuvlema birra addojuvvon lága 28 §:s. Máinnašuvvon paragrafa 2—4 momeanttas oaivvilduvvon plána ja ortnetnjuolggadusat dahje eará ort-netmearrádusat leat oktasasaččat dán lága 3 ja 4 §:s oaivvilduvvon oahppiide.

8 §

Sámeigiela ja -kultuvrra oahppiid oahp-pososiálalaš ovddut

Sámeigiela ja -kultuvrra oahppiide, geat leat uhcimustá lohkanbaji guhkkosaš skuvlemis, miedihuvvojit oahppososiálalaš ovddut nugo ámmátlaš skuvlema birra addojuvvon lága 37 §:s mearriduvvo. Eará oahppiin sáhtta be-arrat mávssuid materiálaid, biepmu ja orruma ovddas. Oahpahus lea nuvtta. Mávssut mear-riduvvojit heivvolaš osiin dan mielde, mii stáhta máksinággalágas mearriduvvo dain mávssuin, mat berrojuvvojit almmolašvuoigatvuođalaš bálvalusain. Dárkilet njuolggadusat addojuvvojit dárbbu mielde Oahpa-husministeriija ásahusa vuođul.

Jos dán lágas oaivvilduvvon máksu, mii berrojuvvo oahppis, ii leat máksojuvvon máksinbeavvi rádjai, de mávssus sáhtta be-arrat máksinbeavvi rájes jahkásaš manjo-nanreanttu nugo reantolágas (633/1982) me-arriduvvo. Mávssu sáhtta bággobearrat duo-

mu dahje mearrádusa haga nugo vearuid ja mávssuid ollašuhttima birra addojuvvon lágas (706/2007) mearriduvvo.

Oahppi mátkegollodoarjagis ja oahppodo-arjagis mearriduvvo sierra.

9 §

Stivra

Oahpahusguovddázis lea stivra. Oahpa-husráđdehus nammada stivrii guhkimustá njealje jahkái hávil eanemustá gávccii lahtu. Guhtiige sis nammaduvvo persovnnalaš várrelahttu. Ollesáigásaš oahpaheaddjit, eará bargoveahka ja oahppit válljejit stivrii guhte-ge joavkkusteaset ovttá lahtu ja dása per-sovnnalaš várrelahttu stivrra doaibmabadjái. Oahppiid ovddasteaddji lahtuid doaibmabadjái. Stivrra lahtuid eanetlohku galgá ovddastit sámeálbmoga ja sii nammaduvvojit Sáme-dikki árvalusa vuođul. Uhcimustá okta lahttu ja su várrelahttu galget ovddastit sámeiguovl-lu gielddaid.

Oahpahusguovddáza stivra vástida dán lágas dasa ásahuvvon eará doaimmaid lassin oahpahusa lágideamis ja ovddideamis. Stivra galgá čuovvut sámeiguovllu ja sámeálbmoga skuvlendárbbuid ja dahkat dán lága mielde evttohusaid skuvlema, oahpahusa ja eará do-aimma birra. Stivrra čoakkádusas, ásaheamis ja áššiid giedahallamis stivrras addojuvvojit dárkilet njuolggadusat stáhtaráđi ásahusa vuođul. Stivrra doaimmain addojuvvojit dárkilet mearrádusat 12 §:s oaivvilduvvon doaibmanjuolggadusain.

10 §

Ráđđádallangoddi

Ámmátlaš skuvlema ovddidan dihte ja Oahpahusguovddáza ja bargoeallima gas-kasaš ja eará dárbbášlaš oktavuodaid bajás-doallan ja ovddidan dihte Oahpahus-guovddázis sáhtta leat ráđđádallangoddi, man čoakkádusas ja doaimmain addojuvvojit dárkilet mearrádusat 12 §:s oaivvilduvvon doaibmanjuolggadusain.

11 §

Oahppiidsearvi

Oahpahasguovddážiis lea oahppiidsearvi, masa gullet 3 §:s oaivvilduvvon ámmátlaš vuoddoskuvlema oahppit ja 3 §:s oaivvilduvvon ámmátlaš lasseskuvlema ja 4 §:s oaivvilduvvon oahpahas dakkár oahppit, geat lohket Oahpahasguovddážiis uhcimustá lohkanbaji. Oahppiidsearvi ulbmilin lea ovddidit oahppiid ovttasdoaimma. Oahppiidsearvi geavaha ámmátlaš skuvlema birra addojuvvon lága 36 §:s oaivvilduvvon oahppiid sátneválldi. Oahppiidsearvi doaimma lági-deamis mearrida stivra.

12 §

Doaibmanjuolggadusat

Oahpahasguovddáža doaibmanjuolggadusain mearriduvvo skuvlema lágiideami oppalaš ákkain, hálddahas ja doaibmaorgánaid ja bargoveaga doaibmaválldis ja doaimmain, ráddádallangottis, oahppiidsearviis ja eará dárbbášlaš áššiin. Dasa lassin doaibmanjuolggadusain mearriduvvo sámegeiela ja -kultuvrra oahpahas lágiideami oppalaš ákkain. Doaibmanjuolggadusaid dohkkeha Oahpahasguovddáža stivra.

13 §

Rektor ja eará bargoveahka

Oahpahasguovddážiis lea rektor, gean nammada stivra. Rektor jođiha Oahpahasguovddáža doaimma ja vástida das, ahte Oahpahasguovddážiis gullelaš doaimmat dikšojuvvojit bures ja ortnetmielde ja dikšu sutnje dán lágas mearriduvvon eará doaimmaid. Rektora doaimmaid birra addojuvvojit dárki-let mearrádušat doaibmanjuolggadusain.

Oahpahasguovddážiis leat oahpaheaddjit ja oahppolágádusa doaimmas dárbbášlaš eará bargoveahka. Bargoveahka lea virge- dahje bargogaskavuodas stáhtii.

Rektor nammada dahje váldá Oahpahasguovddáža oahpaheaddjiid ja eará bargoveaga. Dakkár oahpaheaddji, guhte galgá nammaduvvot doaisttážiis dahje uhcimustá ovttá

jahká, nammada goittotge Oahpahasguovddáža stivra.

14 §

Rektora ja oahpahasbargoveaga gelbbolašvuodagáibádusaid

Rektora ja oahpahasbargoveaga gelbbolašvuodagáibádusain mearriduvvo oahpahasdoaimma bargoveaga gelbbolašvuodagáibádusaid birra addojuvvon ásahas (986/1998).

Dan hehttekeahhtá, mii 1 momeanttas mearriduvvo, rektoris galgá leat sámegeiela uhcimustá buorre njálmálaš ja čálalaš máhttu. Sámegeiela máhtu čájeheapmái heivehuvvojit heivvolaš osiin almmolaš gielladutkosiid birra addojuvvon lánka (964/2004) ja suoma- ja ruotagiela máhtu čájeheapmái stáhtahálddahas stáhtaráđi ásahas (481/2003).

Oahpahasministeriija sáhtta erenoamáš siva dihte mieđihit gelbbolašvuodagáibádusaid hárrái sierralobi.

15 §

Čiegusindoallan

Oahpahasguovddáža doaibmaorgánaid ja bargoveaga čiegusindoallangeatnegasvuodas mearriduvvo ámmátlaš skuvlema birra addojuvvon lága 42 §:s.

16 §

Nuppástusohcan

Mearrádussii, man Oahpahasguovddáža stivra lea dahkan dán lága vuodul, oazžu ohcat nuppástusa váidimiin hálddahasriektái nugo hálddahasláhkageavahanlágas (586/1996) mearriduvvo. Nuppástusa ii goittotge sáhte ohcat bargoveaga nammadanmearrádusaide.

17 §

Fápmuiboahhtin

Dát lánka boahhtá fápmui mánu beaivve 20 .

Dán lága vuodul gomihuvvo Sámi Oahpahusguovddáža birra geassemánu 18. beaivve 1993 addojuvvon láhka (545/1993) dasa maŋnelis dahkkojuvvon nuppástusaiguin.

18 §

Sirdašuvvannjuolggadusat

Oahpahusguovddáža oahppis, guhte lea lohkgaohtán ovdal dán lága fápmuiboahtima, lea vuoigatvuohta uhcimustá daidda oahppososiálalaš ovdduide, mat sus ledje dán lága fápmui boadedettiin.

Oahpahusguovddáža bargit, geat leat nammaduvvon bargguidasaset ovdal dán lága

fápmuiboahtima, jotket ovddit bargguineaset dan maŋná, go dát láhka lea bohtán fápmui.

Oahpahusguovddáža stivra, mii lea nammaduvvon ovdal dán lága fápmuiboahtima, joatká iežas doaibmabaji lohppii doaimmas-tis.

Gustojeaddji doaibmanjuolggadusat, mat ledje fámus dán lága fápmui boadedettiin, sihke stivrra ja virgehálldašeaddjiid doaibmaváldái ja bargguide guoskevaš njuolggadusat ja mearrádusat, mat ledje fámus dán lága fápmui boadedettiin, heivehuvvojit dassái, go stivra dohkkeha ođđa doaibmanjuolggadusaid.

Ovdalgo dát láhka bohtá fápmui, de sáhtá álgit lága ollašuttima gáibidan doaibmabijui-de.